

KESKUSTELUN KIELIOPPIA TYTTÖJEN KIELESSÄ

Sara Routarinne *Tytöt äänessä. Parenteesit ja nouseva sävelkulku kertojan vuorovaikutuskeinoina.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2003. 327 s. ISBN 951-746-457-6.

Mies kuin mies, tyttö kuin tyttö. Marja-Liisa Vartion romaanin nimi voisi kuvata ihmistieteiden historiaa. Mies oli paljon ennen naista vakavasti otettava tutkimuksen kohde ja samalla myös ihmisen tunnusmerkitön edustaja. Tyttöjen tutkimukseen päästiin vasta 1900-luvun lopulla. Sara Routarinteen toissa keväänä ilmestynyt väitöskirja tekee tytöt näkyviksi tutkimalla tyttöjen keskusteluissa kerrontaa jäsentäviä kiteytyneitä keinoja, etenkin lausumia keskeyttäviä parenteesia ja puheen nousevia sävelkulkuja. Näitä ilmiöitäkään ei muutama kymmenen vuotta sitten olisi pidetty tutkimisen arvoisina. Päinvastoin: niiden katsottiin olevan tyttöjen ja naisten puheelle ominaista sivupoluille poukkoilua ja affektiivisesti latautunutta ylikorostuneen intonaation käyttöä.

Routarinteen väitöskirja avautuu monen suuntaan monen tieteen leikkauspisteestä: kertomisen ja kertomusten maailmasta puhutun kielen rakenteiden ja intonaation tutkimukseen. Intonaation tutkimukseen tekijä käyttää rohkeasti myös foneettisia akustisia analyysimenetelmiä. Muutoin tutkimuksen teoreettisena ja erityisesti metodisena viitekehystenä on lähinnä keskustelunanalyysi. Keskustelunanalyysin kannalta merkille pantavaa on se,

että Routarinteen työssä palataan puhutun vuorovaikutuksen juurille, läheisten ystävien välisiin arkisiin keskusteluihin. Keskustelututkimuksen valtavirtahan on kansainvälisesti ja Suomessakin yhä enemmän siirtynyt erilaisten institutionaalisten tilanteiden vuorovaikutuskäytänteiden analysoimiseen.

Yhdysvalloissa sosiologian piiristä nousseen keskustelunanalyysin välineistö on kehitetty alun perin vuorovaikutuksen ja keskustelutoiminnan analysointiin, ei kielen tarkastelemiseen. Routarinteen työ edustaa kuitenkin eurooppalaista kielitieteellisesti orientoitunutta keskustelunanalyysiä, jossa lähdetään liikkeelle kielellisistä rakenteista ja katsotaan niiden tehtäviä keskustelussa. Työssä on selviä vaikutteita brittiläisestä keskustelunanalyttisestä tutkimuksesta, jossa keskustelupuhetta on tarkasteltu foneettiselta kannalta. Yhtymäkohtia on myös Keski-Euroopassa, erityisesti Saksassa harjoitettuun vuorovaikutusprosodiikan tutkimukseen. Routarinne on näin eurooppalaisen keskustelututkimuksen etulinjassa. Erityisesti hän mainitsee tutkimuksensa lähtökohdaksi Suomessa kehitetyn keskustelun kieliopin: sen tutkimisen, miten kielen rakenteet liikkuvat keskustelupuheessa.

▷

Routarinteen työssä kyse on vuorovaikutustilanteessa esiintyvän kerronnan jäsentymisen analyysistä. Näkökulma eroaa narratiivitutkimuksesta, jossa aineisto on hankittu haastatteleamalla ja analyysin painopiste on kerrotun sisällön ja siitä nousevien merkitysten analyysissä esimerkiksi puhujan identiteettityön kannalta, kuten Tarja Aaltosen väitöskirjassa (2002). Toisaalta eroa on myös testaustilanteessa elisitoitujen kertomusten kielellis-kognitiiviseen tutkimukseen, jota edustaa esimerkiksi Anna-Maija Korpijaakko-Huuhkan (2003) niin ikään tuore väitöskirja afaattisten puhujien sarjakuvakerronnasta.

Routarinne tarkastelee siis kerrontaa vuorovaikutuksessa tietoisesti kielellisten muotojen lähtökohdasta ja nimenomaan suomen kielen muotojen ja rakenteiden pohjalta. Niinpä työ asettuu luontevasti osaksi fennistiikkaa, etenkin vilkastumassa olevaa puhutun suomen kieliopin tutkimusta, ja haastaa samalla pohtimaan prosodian ja vuorovaikutuksen merkitystä puhutun kielen syntaktisessa analyysissä. Kun kontekstina on nuorten tyttöjen kerronta, syntyy lisäksi kosketuspintaa muun muassa sosiolingvistiikkaan, narratologiaan ja kirjallisuudentutkimukseen. Työn tuloksilla tulee epäilemättä olemaan vaikutuksensa myös suomalaisen tyttötutkimuksen ja nais-tutkimuksenkin kysymyksenasetteluihin.

AINEISTO, ANALYYSI JA TUTKIMUKSEN JÄSENNYS

Puhutun kielen syntaktisia ja vuorovaikutusrakenteita on tutkittu vasta vähän, ja ne limittyvät toisiinsa varsin mutkikkaasti. Routarinteen tutkimuksen aineistona on viiden nuoren suomalaistytön kahdenkeskisiä keskusteluja. Keskusteluja on käyty sekä kasvokkain että puhelimesta. Koska metodina on vuorovaikutuksen tarkka kvalitatiivinen tutkimus, aineistoksi on riittä-

nyt 3 tunnin 21 minuutin laajuinen nauhoitettujen keskustelujen kokoelma. Se sisältää käsitellyistä ilmiöistä yhteensä lähes 400 esiintymää, joiden käyttöä ja konteksteja Routarinne tarkastelee litteroimiensa esimerkkien pohjalta. Lukija tutustuu tutkimuksen edetessä yli 50 esimerkkiin kerronnasta, useimpiin niistä moneenkin kertaan eri näkökulmista. Keskusteluesimerkkien analyyseissä tutkimusprosessi on ehkä kuitenkin jäänyt liikaa näkyviin. Myös näkökulmien runsaus vie joskus tarpeettoman pitkälle toisiinsa kytkeytyvien yksityiskohtien tarkasteluun. Analyysien pelkistämisestä ja täsmällisestä fokusoinnista kulloinkin käsiteltävänä olevaan asiaan olisi ollut työn kokonaisuudelle etua.

Kertomusten analyysin ja kuvauksen pohjaksi Routarinne on hahmotellut kirjassaan teoreettisen kuvion arkikerronnassa relevanteista piirrehtäjäkumoista (s. 68). Kuvio ottaa huomioon monia interaktionaalisia, episteemisiä ja performanssitekijöitä: niin kerronnan lineaarisuuden ja kiteytyneisyyden kuin sen polveilun ja tilanteisuuden, kertomuksen kerrottavuuden asteen, osallistujien jakaman tiedon symmetrian ja asymmetrian, jopa diegeettisen ja mimeettisen esitystavankin. Näin moneen suuntaan ei varsinainen analyysi onneksi etene: vuorovaikutusanalyysin ja keskustelun kieliopin lisäksi kerrontaa lähestytään käytännössä lähinnä labovilaisen kerrontajäsenennyksen kautta. Kiinnostavimmat analyysit perustuvat kuitenkin tekijän keskusteluanalyttisen koulutuksen kohtaamiseen prosodisen ja kieliopillisen analyysin kanssa.

Keskusteluanalyttisen tutkimusperinteen mukaan Routarinne määrittelee kerrontajakson useammasta kuin yhdestä vuoron rakenneyksiköstä muodostuvaksi yhden kertojan vuoroksi. Kerrontajaksoa edeltää usein kerrontaan orientoiva johdantajakso, tavallisesti vieruspari, esimerkiksi

kertojan *arvaa mitä?* ja vastaanottajaksi asettuvan *no*. Kerrontajaksoa voi seurata vastaanottojakso, jossa kertomuksen vastaanottaja siirtyy kertomuksen kuulijasta sen arvioijaksi. Luvuissa 3–6 Routarinne rajautuu pääasiassa itse kerrontajaksojen eli kertojan puheenvuorojen analyysiin. Luvut 3 ja 4 käsittelevät parenteseja, luvut 5 ja 6 puolestaan loppunousuja. Luvussa 7 näkökulma siirtyy kertomuksen vastaanottajaan, sillä siinä käsitellään sitä, millaisia vuoroja vastaanottaja tuottaa kertojan loppunousuun päättyvien lausumien jälkeen.

Kvalitatiivisen analyysin lisäksi väitöskirja sisältää myös kvantitatiivista tietoa: yhdeksän taulukkoa, joiden pohjalta saa käsityksen tarkasteltujen ilmausten ja niiden rakenteellisten esiintymiskontekstien frekvensseistä. Frekvenssitaulukot antavat yleistietoa aineiston laadusta. Esimerkiksi parenteesin katkaisemien rakenteiden listassa (taulukko 3, s. 110) luvut jäävät tasaisen pieniksi. Parenteesit viihtyvät siis hyvin monenlaisissa syntaktisissa ympäristöissä, joista kuitenkin on löydettävissä säännönmukaisuutta. Loppunousuun päättyvät ilmaukset taas ovat pääasiassa deklaratiivilauseita (74 %), joskus myös interrogatiivilauseita (12 %) tai erilaisia irrallisia substantiivilausekkeita, luetellun listan osia tai muita lausefragmentteja (14 %) (taulukko 5, s. 169). Olisikin ollut kiinnostavaa nähdä tilastollisia tietoja myös siitä, miten loppunousut jakautuvat esittelyrakenteisiin, yhdyslauseisiin, kieltokonteksteihin ja referoituihin vieruspareihin, joita esitellään luvussa 6.

KERRONNAN KEINOT TYTTÖJEN TOIMINTANA

Routarinteen tutkimus tuo esiin uudenlaista tietoa tyttöjen vuorovaikutuksesta. Lähes ainoa tällaiseen työhön tarjolla oleva kansainvälinen esikuva on antropologi Marjo-

rie Harness Goodwinin (1990) tutkimus tyttöjen vuorovaikutuksesta ruutua tai naurua hypellessä. Myös ruotsalaisen kielitieteilijän Mats Erikssonin (1997) tutkimus nuorten tyttöjen ja poikien kertomusten rakenteista on lähellä Routarinteen työtä. Routarinne hyödyntää käytettävissä olleita esikuviaan mutta tekee samalla rohkeasti itsenäistä ja uutta luovaa perustutkimusta. Kerronnasta on keskusteluanalyyttistä tutkimusta tehty toki ennenkin (esim. Sacks 1972; Goodwin 1984), mutta siinä on keskitytty pääasiassa sekventiaaliseen projektiioon ja erityisesti siihen, miten puhuja kertomista edeltävällä toiminnalla saa keskustelussa varatuksi itselleen yhtä vuoron rakenneyksikköä pidempiä kertomisvuoroja. Routarinne taas osoittaa työssään, miten itse kerrontavuorot tai -jaksot rakentuvat, ja selvittää, miten erilaiset syntaktiset rakenteet ja sävelkulku toimivat kerronnan sisäisessä, vastaanottajan huomioivassa jäsennyksessä. Hän myös osoittaa aiempia tutkimuksia yksityiskohtaisemmin, miten kerronnassa käytetään sekventiaalista ja syntaktista projektiota eli ennakointia puheenvuoron pitämiseen ja sivupoluille hyppelevän kertovan vuoron tekemiseen. Kerronnan vuorovaikutustehtävä(t) sosiaalisena toimintana — perinteiselle keskusteluanalyysille tyypillinen tutkimuskohde — jäävät työssä hieman taka-alalle. Routarinne pitäytyy työn alussa tekemänsä rajauksen mukaan keskustelun kieliopin kuvauksessa.

Aiemmasta tutkimuksista (esim. Eriksson 1997) hieman poikkeavaa työssä on kertomisen määrittely: Routarinne määrittelee kertomisen keskeiseksi kielelliseksi toimintatyyppiksi, joka on koettujen ja kuviteltujen tilanteiden sanallista kuvaamista. Osa tyttöjen kerronnasta onkin kertomustutkimuksen perinteen mukaista ajallisten ja paikallisten tapahtumien kerrontaa, osa kuitenkin enemmän jonkin koh-

teen kuvailua, jossa ei ole etenevää juonilinjaa. Tällaista elävää ja vuorovaikutus-tilanteessa toimivaa kerrontaa on pienen vauvan kasvojen kuvailu esimerkiksi Vamppi (s. 61). Tyypiltään erilaisten kerrontajaksojen analysoimista yhdessä ja samassa nipussa voi kuitenkin pitää ongelmallisena. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe voisikin olla erityyppisten kerrontajaksojen rakenteiden ja vuorovaikutus-tehtävien vertailu.

Keskustelunanalyysin tuntemien johdanto-, kerronta- ja vastaanottojaksojen lisäksi Routarinne käyttää analyttisenä välineenä Labovin ja Waletzky (1967) klasista jäsenystä, jota on käytetty ajassa etenevien elisitoitujen kertomusten analysoinnissa. Sen soveltuvuutta spontaaniin vuorovaikutuksesta nousevaan kerrontaan voi epäillä, erityisesti kun Routarinteen tutkimuksen kerrontajakso sisältävät myös edellä mainittuja kuvailevia osia. Joskus myös labovilainen jäsenys spesifisine termeineen tuntuu lyövän korville aineistosta lähtevää keskustelunanalyttistä lähestymistapaa. Ongelmia syntyy esimerkiksi evaluointijaksojen tulkinnasta, kuten Routarinne itsekin huomauttaa: syntaktisten muotojen ja evaluointifunktion yhteyttä ei oikein löydy. Osasyynä tähän ongelmaan lienee se, että tekijä käsittelee evaluointina usein pikemmin juoniosan sisältämien tapahtumien kommentointia kuin ilmauksia, joilla evaluoidaan itse kertomusta — siis sen kerrottavuutta.

Juuri kerrottavuuden tutkiminen olisi kuitenkin ollut antoisa tapa lähestyä tyttöjen refleksiivistä suhdetta omaan puheeseensa, sen luovaan, esittävään, rakenteita toistavaan ja niistä nauttivaan puoleen. Niinpä aineistoon olisi ehkä kannattanut kokeilla myös sellaisia narratologisia lähestymistapoja, jotka tutkivat kerrontaa esityksenä, performanssina: retorisenä tai poeettisena ja samalla identiteettejä rakentavana

toimintana. Antropologisen lingvistiikan ja etnopoetiikan edustama tutkimustapa olisi saattanut valaista aineiston tätä puolta labovilaista kertomusanalyysiä paremmin. Tätä kautta olisi ehkä voitu lähestyä myös kysymystä tyttöjen kielestä tyylien ja toimintatapojen monimutkaisena verkostona, jonka tarkastelua Routarinne pitää tyttötutkimukselle mahdollisena lähtökohtana (s. 27). Hän viittaa Sara Heinämaan (1996) kuvaukseen, jossa Heinämaa puhuu Merleau-Pontyn ja Irigarayn tekstien pohjalta sukupuolesta tyylinä ja tyylistä olemisen tapana: puheesta ja eleistä, joissa toisaalta emotionaalinen ja poeettinen, toisaalta myös totuttu ja kiteytynyt luovat merkityksiä.

Vaikka Routarinne kuuluu 1990-luvun tyttötutkijoihin, hänen tavoitteenaan ei ole väitöskirjassa ollut varsinaisesti tyttöjen äänen tai tytöille ominaisten kielen- tai vuorovaikutuspiirteiden osoittaminen. Sen sijaan hän osoittaa tutkimuksessaan hyvin konkreettisesti sen, miten keskustelevat teinityöt orientoituvat kieliopillisiin ja sekventiaaliin rakenteisiin, tunnistavat rakenteiden vuorovaikutusmekanismit, asettuvat sekä kertojan että vastaanottajan näkökulmaan ja toimivat kaksiaänisesti konfliktitilanteissa. Tavallisen kuulijan korvissa lähinnä sattumanvaraiselta ja hajanaiselta vaikuttava kielenkäyttö osoittautuu siis ammattitutkijan analyysissä hyvin jäsenyneeksi kielellisen vuorovaikutuksen muodoksi, jonka piirteistä ainakin loppunousulla on taustansa eteläsuomalaisten tyttöjen puhekulttuurissa.

PARENTEESI JA LOPPUNOUSU

Routarinteen työssä uutta ja vahvaa on siis tyttöjen kertovien puheenvuorojen sisäisten, vastaanottajan huomioon ottavien keinojen tunnistaminen ja analysointi. Tekijä tunnistaa näiksi keinoiksi kaksi tutkimuksessa aineistossa hyvin yleistä ilmiötä: kehysrakenteen katkaisevan parenteesin ja lausu-

man sävelkulun loppunousun. Molempien hän osoittaa kiteytyneen kertojan vuoro-vaikutuskeinoiksi. Näitä keinoja käyttäessään puhujat hyödyntävät (keskustelukontekstin sekventiaalisen projektion ohella) vuoron sisäistä lauserakenteellista projektiota. Kehysrakenteen voi katkaista parenteettisella lisäyksellä, ja kuitenkin vastaanottaja tietää odottaa rakenteelle jatkoa lisäyksen jälkeen. Näin puhuja voi pitää kertomisvuoronsa monipolvisen kuvauksenkin ajan. Loppunousu taas huomioi vastaanottajan tarjoten tälle paikkaa reagoida kerrottuun. Keinot toimivat siis tehokkaasti vuorovaihdon säätelyssä.

Routarinne osoittaa, että kertoja voi — viivyttyessään parenteettisilla lisäyksillä rakenneyksikön loppuun saattamista — sijoittaa parenteeseihin uusia näkökulmia keskeneräisen lausuman (kehysrakenteen) sisäin. Näin hän voi parenteeseilla vaihtaa asentoa kesken kerronnan, tarkentaa kertomaansa ja ohjata vastaanottajan tulkintaa. Parenteeseilla on myös tärkeä tehtävä kerronnan dramaturgian kannalta, sillä niillä luodaan kerrottavuutta: osoitetaan uutisarvoa, viivytetään kertomuksen kärkeä tai huipennetaan kertomus (esimerkiksi käyttämällä parenteesissa suoraa esitystä). Parenteesi voi laajimmillaan johtaa vuorovaihtusjaksoon, jossa myös vastaanottaja osallistuu sivupolun rakentamiseen. Aivan ongelmatonta ei kertomisen päälinjan ja parenteettisten sivupolkujen erottelu analyysissä kuitenkaan ole, kuten esimerkiksi Tutti (s. 111) voi havaita.

Mielenkiintoinen havainto on myös parenteesin suhde kiteytymiseen: parenteesin ympärillä on usein kiteytyneitä rakenteita. Kesken jäänyt kiteytynyt rakenne ennakoii jatkoa erityisen selvästi, joten kiteytyneet ilmaukset ovat keskustelijalle resurssi, joka mahdollistaa parenteettisen lisäyksen. Puheen päälinjan ja parenteettisten sivupolun rakenteet saattavat siis olla eri-

laisia. Toisaalta ilmausten prosodia vaikuttaa olevan keskeisellä sijalla puhujan erottaessa päälinjan parenteeseista. Routarinteen havaintojen mukaan puhujat käyttävät myös keskeytyksen merkitsimiä (erilaisia ääntöväylän sulkeumia, kuten glottaaliklusiileja) erottaessaan parenteettisen lisäyksen päälinjasta. Tämä havainto parenteeseista on mielenkiintoinen suhteessa itsekorjauksiin, jotka myös keskeyttävät rakenteilla olevan lausuman ja joissa keskeytys myös usein merkitään glottaaliklusiilein. Parenteesi ei kuitenkaan samalla tavoin kuin itsekorjaus täydennä eikä varsinkaan korvaa kesken jätettyä rakenneyksikköä. Rakenteellisesti parenteesit ovat siis verratun itsenäisiä: niillä ei ole sen enempää paradigmaattista kuin syntagmaattistakaan suhdetta keskeyttämäänsä ilmaukseen. Aina tämäkään kriteeri ei tosin tunnu erottavan parenteeseja itsekorjauksista (ks. esimerkkiä Väri sivulla 96).

Toinen Routarinteen tutkima ilmiö, sävelkulun loppunousu, on hyvin mielenkiintoinen. Tyttöjen kerronta vertautuu sen suhteen moniin muihin tilanteisiin, esimerkiksi lapselle suunnatun hoivapuheen prosodiaan. Vastaanottajan kannalta sävelkulku toimii kuullun puheen jäsentäjänä, ja sitä pidetään tärkeänä kielen omaksumisessa: sävelkulun muutos — esimerkiksi loppunousu — kiinnittää vastaanottajan huomion ja nostaa esiin olennaisen.

Routarinteen teoksessa tyttöjen kerronnan sävelkulkua havainnollistaa kaksi Praat-ohjelmalla tehtyä intonaatiokuvaota perussävelkulusta lausumissa, jotka päättyvät loppunousuun (kuviot 2 ja 3, s. 167). Liitteissä 2 ja 3 esitellään myös näiden lausumien spektrogrammit ja intensiteettikäyrät. Kuviot ja liitteet näyttävät, kuinka lausuman viimeinen, nousuun päättyvä sana alkaa hieman lausuman laskevaa lauseintonaa tiota korkeammalta, laskee jälleen ja päättyy nousuun.

▷

Loppunousuilmiö vaikuttaa kiinnostavalta sekä foneettiselta että vuoronvaihdon prosodiikan tutkimuksen kannalta. Englanninkielisistä keskusteluistahan vuorojen sävelkulun tutkimusta on jo tehty (esim. Ford ja Thompson 1996). Loppunousu on myös suomen kielessä verrattain uusi puheen intonaation piirre (ks. kuitenkin Marjanen 1932). Erityisesti työn tämän osuuden laajempi käsittely ja julkaiseminen lähitulevaisuudessa jossain kansainvälisessä referoidussa aikakausjulkaisussa olisi erittäin toivottavaa. Kirjasta nousee myös muita artikkeliksi tiivistettäviä aiheita, esimerkiksi parenteesit ja niiden prosodia kerronnan sisäisinä vuorovaikutuskeinoina. Myös parenteesien yhteyksiä muihin oman puheen keskeytystä seuraaviin ilmiöihin, kuten itsekorjauksiin, voisi vastaisuudessa katsoa tarkemmin. Erityisen kiinnostava jatkotutkimuksen kannalta on tekijän työn loppupuolella esittämä hypoteesi, että prosodiset piirteet korostuvat läheisten ihmisten keskinäisessä keskustelussa.

Väitöstilaisuudessa tekijä tarkensi puhujan vuorottelun ja ilmaisunloppuisen sävelkulun nousun yhteyttä: loppunousu tarjoaa paikkaa vastaanottajan lyhyelle vuorolle, minkä jälkeen alkuperäisen puhujan kerronta voi jälleen jatkua. Routarinteen havainnot ja analyysi parenteesien, nousevan sävelkulun ja vastaanottajan reaktioiden yhteispelistä osoittavat, ettei kertominen ole keskustelussa puhujan yksinäistä monologia vaan osanottajien yhteistä toimintaa, jolle on omat kielelliset muotonsa ja rakenteensa.

LOPUKSI

Routarinteen väitöskirjatutkimus on merkittävä lisä suomalaisen keskusteluntutkimukseen, sillä se paikkaa monta aiemmassa tutkimuksessa ollutta aukkoa. Kun viime aikoina useimmat keskusteluanalyttiset työt ovat keskittyneet erilaisten institutio-

naalisten tilanteiden vuorovaikutuskäytäntöiden tarkasteluun, Routarinteen työssä tutkimuksen kohteena on nuorten tyttöjen arkikeskustelu ja siinä keskeinen kielellinen toimintatyyppi, kerronta. Nuorten ja erityisesti tyttöjen keskusteluja on kansainvälisestikin tutkittu hyvin vähän. Routarinne myös palaa tutkimuksessaan keskusteluvuorovaikutuksen lähtökohtaan, kahdenkeskisiin jokapäiväisiin keskusteluihin.

Prosodian huomioon ottavana työnä Routarinteen väitöskirja asettuu olennaiseksi osaksi eurooppalaista keskusteluanalyttistä vuorovaikutustutkimusta ja sijoittuu samalla keskusteluanalyysin lingvistiseen haaraan, jossa suomalaisilla on alusta asti ollut sanottavaa. Se on tutkimuskysymyksiltään ajan hermolla ja vastaa niihin lahjomattoman empiirisesti. Niinpä on syytä toivoa, etteivät tämän työn tulokset jää kielimuurin taakse ainoastaan suomenkielisten tutkijoiden hyödynnettäviksi, vaan leviävät tieteellisissä artikkeleissa mahdollisimman pian kansainvälisen tiedeyhteisön käyttöön.

Routarinne kuului siihen Auli Hakulisen johtamaan tutkijaryhmään, joka ensimmäisenä sovelsi keskusteluanalyysin metodia suomen kieleen. Ryhmä sai 1980-luvun lopulla käyttöönsä Kettil Bruunin nauhoittaman niin sanotun Alko-aineiston, johon se alkoi metodia kokeilla. 1950-luvun miesten keskustelujen tutkimisesta se alkoi, nyt ovat 90-luvun tytöt kirkkaasti äänessä. ■

MINNA LAAKSO

LEA LAITINEN

Sähköposti: minna.s.laakso@helsinki.fi
lea.laitinen@helsinki.fi

LÄHTEET

AALTONEN, TARJA 2002: *Sanatonko tarinaton? Afaatikon intersubjektiiivinen*

- maailma ja kertoen rakentuva identiteetti*. Miina Sillanpään säätiön julkaisuja A:5. Helsinki: Miina Sillanpään säätiö.
- ERIKSSON, MATS 1997: *Ungdomars berättande. En studie i struktur och interaktion*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk.
- FORD, CECILIA – THOMPSON, SANDRA A. 1996: Interactional units in conversation: Syntactic, intonational, and pragmatic resources for the management of turns. — Elinor Ochs, Emanuel A. Schegloff & Sandra A. Thompson (toim.), *Interaction and grammar* s. 134–184. Cambridge: Cambridge University Press.
- GOODWIN, CHARLES 1984: Notes on story structure and the organization of participation. — Max Atkinson & John Heritage (toim.), *Structures of social action* s. 225–246. Cambridge: Cambridge University Press.
- HARNESS GOODWIN, MARJORIE 1990: *He-said-she-said: Talk as social organization among black children*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- HEINÄMAA, SARA 1996: *Ele, tyyli, sukupuoli*. Tampere: Gaudeamus.
- KORPIJAAKKO-HUUHKA, ANNA-MAIJA 2003: *Kyllä se lintupelotintaulujuttu siinä nyt on käsittelyssä. Afaattisten puhujien kielellisiä valintoja sarjakuva-tehtävässä*. Helsingin yliopiston fonetiikan laitoksen julkaisuja 46. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- LABOV, WILLIAM – WALETZKY, JOSHUA 1967: Narrative analysis. — J. Helm (toim.), *Essays on the verbal and visual arts* s. 12–44. Seattle: University of Washington Press.
- MARJANEN, KAARLO 1932: Puheen emotionillisesta sävelkulusta. Puhepedagogiikan psykologisen pohjan valaisua. — *Virittäjä* 36 s. 279–293.
- SACKS, HARVEY 1972: On the analysability of stories by children. — John J. Gumperz & Dell Hymes (toim.), *Directions in Sociolinguistics: The ethnography of communication* s. 325–345. New York: Holt, Rinehart & Winston.

MONIPUOLINEN TEOS KAKKOSKIELISESTÄ VUOROVAIKUTUKSESTA

Rod Gardner ja Johannes Wagner (toim.) *Second language conversations*. London: Continuum 2004. 292 s. ISBN 0-8264-6908-6.

Kakkoskielinen vuorovaikutus — eli keskustelut syntyperäisten ja ei-syntyperäisten kielenpuhujien välillä — on jo pitkään kuulunut toisen kielen omaksumisen tutkimuksen kiinnostuksen kohteisiin (Ellis 1985, 1994; Larsen-Freeman ja Long 1991). Kielen omaksumisen tutkijoiden lisäksi myös keskusteluanalyttikot

ovat viime vuosina kiinnostuneet kakkoskielisen vuorovaikutuksen analysoinnista. Kiinnostuksen heräämisestä on oiva osoitus Rod Gardnerin ja Johannes Wagnerin toimittama *Second language conversations* -kirja, joka sisältää kaksitoista artikkelia, joissa tarkastellaan kakkoskielistä vuorovaikutusta keskusteluanalyttisesti. Jo tätä

▷